

24 במאי 2018

לכבוד

מר עמירם הלוי

מר יעקב שושן

יו"ר איגוד הכדורסל

מנכ"ל איגוד הכדורסל

באמצעות פקס: 03-5686666

באמצעות פקס: 03-5686666

שלום רב,

הנדון: הוראות פסולות ומפלות בחוקי המשחק ובתקנון הכדורסל

בשם ארגונים הפועלים נגד הדרת נשים ובהם האגודה לזכויות האזרח, המרכז הרפורמי לדת ומדינה, שדולת הנשים בישראל, ויצו – הסתדרות נשים ציוניות, שתיל, הפורום החילוני וחדו"ש – לחופש דת ושוויון, הריני לפנות אליכם בנושא הנדון:

1. הגיעו לידיעתנו מספר מקרים, שעניינם מניעת השתתפותן של בנות המשחקות בקבוצות ילדים מעורבות (בנות/בנים) במשחקים המתקיימים מול קבוצות ילדים ובהן שחקנים דתיים. כך למשל, ביום חמישי שעבר (10.5.18) התקיים משחק בין קבוצת הפועל להבים לקבוצת דרום הר חברון, במסגרת ליגת הילדים. הבנות המשחקות בקבוצה לא הורשו להשתתף במשחק בשל שמירת נגיעה של הקבוצה הנגדית, ובמקום זאת הוזמנו לעודד את הבנים המשחקים מהיציע יחד עם ההורים.
2. לא מדובר בפעם הראשונה שבה נמנעה השתתפות ילדות במשחקים ותחרויות בהתאם להנחיות האיגוד. על פי עדויות של הורים מהקבוצה מדובר בכלל המיושם מזה מספר שנים, לצד הכלל לפיו בכל קבוצה מעורבת יורשו להשתתף לא יותר משתי בנות בכל שנה.
3. **מדיניות פוגענית ומפלה זו אינה חוקית.** חובת האיגוד להבטיח שוויון בין ילדות וילדים המשחקים כדורסל יונקת ממספר דיסציפלינות:

5.1 **המשפט החוקתי** – חוקי המשחק של איגוד הכדורסל אינם יכולים לסתור את עקרון השוויון שהוכר בפסיקה כעקרון יסוד של השיטה המשפטית בישראל (בג"ץ 1/88, 953/87, **פורז נ' ראש עיריית תל-אביב יפו**, פ"ד מב(2) 309, 332 (1988)), הנובע מהזכות לכבוד המעוגנת בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. בהפליה על רקע קבוצתי – כמו הפליה מחמת מין – טמונה השפלה עמוקה לקורבן ומכאן שנובעת ממנה גם פגיעה בזכות לכבוד (בג"ץ 2671/98 **שדולת הנשים בישראל נ' שר העבודה והרווחה**, פ"ד נב (3) 630, 657 (1998)).

5.2 **המשפט המינהלי** – לאור הגדרתו כגוף דו מהותי, שפעילותו ממומנת במידה רבה, ממקורות ממשלתיים ונושאת אופי ציבורי מובהק, איגוד הכדורסל בישראל מחוייב לפעולה בהתאם לדין, ולקיום עיקרי החובות המוטלות על גופים בעלי אופי ומעמד ציבוריים – ובהן השמירה על עיקרון השוויון (הפ (ת"א) 16-11-38875 **סיעת עוז נ' איגוד הכדורסל בישראל** (פורסם בבנו (3.2.17)).

5.3 דיני הספורט – סעיף 10(ב) לחוק הספורט, התשמ"ח-1988 עוסק בשוויון בספורט וקובע כי במסגרת התקנון שקובעים ההתאחדות או האיגוד הרלבנטיים "ייקבעו הוראות בעניין מתן הזדמנות שווה לפעילות נשים בספורט." גם "קוד הבסיס: כללי אתיקה לספורט בישראל – קוד להגינות והתנהגות ספורטיבית" קובע בסעיף 2.4:

"העיסוק בספורט הוא זכות יסוד המגיעה לכל אדם. יש לנהוג בשוויון כלפי העוסקים בספורט בהתאם לדרגתם ורמתם, ללא הבדל דת, מין, גזע, מוצא או מגבלה גופנית ולהימנע מכל צורה של אפליה."

4. חרף הוראות הדין, חוקי המשחק של איגוד הכדורסל בליגות הילדים והנוער קובעים כך:

"בקבוצות ילדים א' וילדים ב' ניתן לרשום 2 שחקניות וזאת בתנאי שהקבוצה והשחקנית מגישים טופס תצהיר של איגוד הכדורסל (טופס קיים ונוסח ע"י היועץ המשפטי) לגבי אי השתתפות השחקנית במשחקים נגד קבוצות עם שחקנים דתיים ו/או קבוצות שביקשו לראותן כ"קבוצות דתיות" (אם הקבוצה היריבה מתנגדת). כמו כן, שחקנית ביישוב בו יש גם קבוצת בנות יכולה לשחק בקבוצת הבנים רק עם אישור בכתב מהאגודה לה יש קבוצת בנות (גם אם השחקנית לא רשומה בקבוצת הבנות)." (מתוך: חוקי המשחק בליגות השונות (למעט קט סל) ע"פ תקנון איגוד הכדורסל (עונת המשחקים 2017/18, הערה שלישית תחת הכותרת "הערות נוספות")

5. חוקים אלה חוטאים פעמיים: ראשית, הם מגבילים את מספר הילדות היכולות להשתתף בקבוצה, (ללא קשר לשאלה אם יש קבוצת בנים ביישוב). שנית, הם מעניקים לקבוצות המגדירות את עצמן כדתיות, או שבהן משחקים שחקנים דתיים, זכות וטו על שיתוף בנות במשחקים. הוראות אלה הינן פוגעניות, מפלות ופוגעות בכבודן של בנות המשתתפות בליגת הכדורסל לילדים, ומשכך אינן חוקיות ויש לבטלן.

נעמוד להלן על הדברים בפירוט.

6. הגבלת מספר המשתתפות הבנות לשתיים אינה מתייחסת ליכולות האמיתיות של בנות או לצרכים של הקבוצות. השחקניות הופכות לעול, ותרומתן הספורטיבית לקבוצה הופכת במשחקים עם קבוצות הדורשות הפרדה מבנות לחסרת ערך. הוראה זו פותחת פתח לכך שהקבלה או אי הקבלה לקבוצה תתבסס על מין השחקנית. כך, אם ביישוב מסוים יש יותר משתי ילדות, המבקשות לשחק כדורסל במסגרת הליגה (אך אין די ביקוש לצורך פתיחת קבוצת בנות נפרדת), אין למנוע זאת מהן רק בשל מכסת המקסימום השרירותית שנקבעה בתקנון. במלים פשוטות, מדובר באפליה בשל מין.

7. פסולה גם ההוראה המחייבת ילדה המבקשת לשחק בקבוצה מעורבת להתחייב כי לא תשתתף במשחק מול קבוצה דתית. מצב שבו קבוצות יריבות יכולות להטיל וטו על השתתפות שחקניות רק בשל מינן, אינו מבטיח "הזדמנות שווה", כלשון חוק הספורט, אלא בדיוק להיפך. ההוראה יוצרת הבחנה חדה וברורה בין השחקניות הבנות לבין חבריהן לנבחרת ומבהירה כי הן אינן שוות לחבריהן לקבוצה, הלכה למעשה. לא יהיה בלתי סביר להניח, כי ההוראה למנוע השתתפות בנות במשחקים מסוימים, מרתיעה בנות מלכתחילה מלהירשם לקבוצות הילדים המעורבות, כדי שלא יגיעו הרגעים המשפילים של ישיבתן על הספסל בעיניים כלות.

8. מעמדן הפגיע ממילא של הבנות בקבוצה נפגע עוד יותר כתוצאה מההסדר של אי השתתפותן במשחקים מסוימים, הסדר שהופך אותן לשחקניות סוג ב' – ענין שנלקח בחשבון ביחס אליהן גם באימונים וגם בשיבוץ בהרכבי משחק, שכן לא ניתן "לבנות עליהן" כחלק בלתי נפרד מהקבוצה. התוצאה הכללית היא הפליה והדרה מעליבה ובלתי ספורטיבית של בנות ממגרשי הכדורסל, תוך הבהרה שזה לא מקומן הטבעי, כבר בגילאים צעירים.

9. בשנים האחרונות עולה ענין זה בתקשורת שוב ושוב ואתם דוחים את הטענות לאפליה בהסבר שמדובר בקבוצות בנים והשילוב הוא מעין "ג'יסטה" לבנות, שבמצב אחר כלל לא היו משולבות. למשל, בתגובה [לידיעה באתר "וואלה" מיום 16.5.2018](#) (אור רביד, "איגוד הכדורסל מציג: הדרת ילדות בקבוצת כדורסל מעורבת"), מסר האיגוד, כי "החלופה היא שבנות לא יוכלו להשתתף כלל במשחקי בנים ושהן ישחקו רק עם בנות, כפי שמשחקות יותר מ-95% מהשחקניות הרשומות, או שלא ישחקו כלל כי אין מספיק בנות באזור מגוריהן". תפיסה זו, לפיה בפני הבנות המשחקות שתי אפשרויות בלבד – להמשיך להיות מודרות ולא לשחק מול קבוצות דתיות או לוותר על משחק הכדורסל – היא שגויה, בלתי מידתית, ומבוססת על הבניה חברתית מקפחת ארוכת שנים, שיש לפעול למגרה.

10. ראשית, אכן, מנתונים שנמסרו לנו מספרן של השחקניות נמוך משמעותית ממספרם של השחקנים, והבנות המשולבות בקבוצות מעורבות הן בודדות. אלא שזו אינה גזירת גורל, וחובתו של האיגוד לפעול לשנות מציאות זו. חוק הספורט קובע חובה פוזיטיבית ל"מתן הזדמנות שווה". יש לעשות כל מאמץ להשוות את מספר הבנות למספר הבנים המשחקים ולא לפטור את האיגוד בטענה של "הרשמה נמוכה" ובאיום שלולא האפשרות להדיר אותן הן לא תוכלנה לשחק כלל.

וראו דבריה של השופטת ביניש בעניין החובה לנקוט פעולה אקטיבית על מנת לעמוד בחובה לנהוג בשוויון:

"לעיתים נושאת הזכות לשוויון אופי נגטיבי בלבד, אך פעמים רבות מטילה היא על המדינה חובה פוזיטיבית לתקן עיוותים מפלים בחברה ולהנגיש מתקנים, שירותים ותפקידים ציבוריים שווה בשווה לכל האוכלוסיות" (בג"ץ 10662/04 סלאח חסן נ' המוסד לביטוח לאומי, פ"ד סה(1) 782, (2012), פסקה 28 לפסק הדין; ראו גם דבריו של השופט חשין בעניין זה בפסק הדין בבג"ץ 2671/98 **שדולת הנשים בישראל נ' שר העבודה והרווחה ואח'**, פ"ד נב(3) 630, (1998), פסקה 53 לפסק הדין).

11. שנית, לו היינו במציאות בה בכל יישוב גם קבוצת בנות וגם קבוצת בנים אשר נהנות ממשאבים זהים, ייתכן ולא הייתה מתעוררת הבעיה (ראו בג"ץ 5325/01 **עמותת ל.כ.ן. לקידום כדורסל נשים נ' המועצה המקומית רמת השרון נח** (5), 79 (פורסם בנוב 02.06.2004)). ואולם, בינתיים, במציאות בה עבור בנות רבות המבקשות לשחק כדורסל בליגת הילדים יש רק אופציה אחת – להשתלב בקבוצה היחידה ביישוב, שהיא קבוצת בנים בעיקרה – אין למנוע זאת מהן ואין להגביל זכות זאת או להכפיפה לאפשרות של קבוצות אחרות להטיל וטו בשל רגשות דתיים. רגשות אלו אינם גוברים על הזכות לשוויון.

12. ראו בעניין זה העמדה החד משמעית שהובאה בדו"ח משרד המשפטים לבחינת תופעת הדרת נשים במרחב הציבורי:¹

"למרות שעקרונות הסובלנות והפלורליזם מחייבים סובלנות כלפי אורחות החיים הייחודיים של קהילות שונות במסגרת חיי הפרט והקהילה, הרי שסובלנות זו אינה מתירה כי במרחב הציבורי המשרת את כלל הציבור תתקיים מערכת ערכים המבוססת על הדרתן של נשים מהשתתפות שווה בחיים האזרחיים..."

נימוקים כבדי משקל מתחום הדין הראוי מובילים למסקנה לפיה אין לראות בהגנה על הזכות החוקתית לחופש הדת כמחייבת את הרשות הציבורית להתיר קיומם של הסדרי הפרדה או הסדרים אחרים המבחינים בין נשים לגברים מנימוקים דתיים. קבלתה של טענה מעין זו משמעה כי עצם נוכחותם של אישה או איש במקום מסוים, כדין ומבלי לגרום הפרעה כלשהי, גוררת פגיעה בזכויותיו של האחר לכבוד ולחופש הדת. קשה להלום כי עצם מראה של אישה או נוכחותה במקום ציבורי מסוים גוררת מבחינה מושגית פגיעה בזכויות החוקתיות הללו, בגידרה של אותה שיטה משפטית המבכרת את ערכי כבוד האדם והשוויון.

בשל אותם נימוקים עקרוניים שעניינם עקרונות היסוד המכוננים של שיטתנו המשפטית, דומה כי מובן מדוע אין באפשרותנו לתמוך בעמדה לפיה נוכחותן של נשים... במקום מסוים מהווה פגיעה ברגשות דתיים העולה על רף הסיבולת המצופה מכל אדם במדינת ישראל. מסקנה זו עומדת בניגוד להוויית החיים הבסיסית ביותר במדינת ישראל. הסובלנות ההדדית בה מצויים הכל אינה סובלת חוסר סובלנות קיצונית כלפי עצם השתתפותן של נשים בחיי היום יום."

13. על חומרתה של התופעה של הדרת נשים עמד השופט דנציגר:

"התופעה הקרויה 'הַדְרָת נשים' עוסקת במקרה פרטי של הפליה גנרית על בסיס מין, אשר המאפיין המרכזי שלה הוא דחיקת רגליהן של נשים – בשל עצם היותן נשים – מן האפשרות לקבל שירותים ציבוריים או לקחת חלק בפעילות ציבורית... מצאתי לנכון להביע כבר בפתח הדברים את תחושת המיאוס ושאת הנפש מקיומה של תופעה זו, אשר נדמה שרק הולכת ומתרחבת, באותם מקרים שבהם היא עולה כדי הפליה אסורה. מדובר בתופעה פסולה ונפסדת, שכבר נאמר לגביה שהיא 'פוצעת אנושות בכבוד האדם... ופוגעת באופן בוטה בזכויות גרעיניות ובסיסיות של נשים. מעבר לכך, בהדרת נשים יש גם כדי להשריש תפישה שלפיה החיים הציבוריים שייכים מטבעם 'לגברים בלבד', וכפועל יוצא מכך כדי להנציח פערי מעמדות מגדריים והתנהגויות שמטבען הן מבזות, משפילות ומנמיכות נשים." (רע"א 6897/14 רדיו קול ברמה בע"מ נ' קולך – פורום נשים דתיות, פורסם בנבו, 09.12.15).

¹ דו"ח הצוות המשפטי לבחינת תופעת הדרת הנשים במרחב הציבורי, משרד המשפטים (2013).

14. המצב הנוכחי, בו האיגוד כופה על בנות צעירות לוותר על רצונן לשחק, מעביר את המסר לפיו הבנות בקבוצה הן סרח עודף, המשולב בנבחרות בחסד ולא בזכות. מצב זה אף נותן לגיטימציה להנחת מוצא פסולה לפיה בהתנגשות בין דרישות דתיות מחמירות לבין ההגנה על זכויותיהן של השחקניות: על זכויות הבנות להתבטל ולסגת תמיד, כברירת מחדל. כך מוצבת זכותן של בנות לשוויון מהותי בתחתית סולם העדיפות.

15. למעלה מן הצורך, יוער כי המשקל שניתן לזכותן של בנות הקבוצה לקבלת יחס שוויוני במסגרת כללי התקנון כפי שהם כיום הוא כה פעוט, עד שהכף נוטה באופן מוחלט לטובת ההתחשבות בצרכי קבוצות שבהן רק בנים, ובכל מקרה שבו קיים אפילו סיכוי להתנגשות בצרכי הקבוצות, זכותן של הבנות לשחק מתבטלת ונסוגה לחלוטין: ההנחה היא כי כל קבוצה המבקשת זאת, תוכל להימנע לבקשתה ממשחק מול קבוצות מעורבת – גם, למשל, אם יש בקבוצה המבקשת רק שחקן אחד המגדיר עצמו דתי. אם לא די בכך, הסנקציה על סירובה של קבוצת הבנים לשחק בכל מערכת נסיבות, מוטלת באופן מלא ואוטומטי על קבוצת הבנות – כך שקבוצתן היא זו שתספוג הפסד טכני, אם אותן שחקניות יסרבו לצפות במשחק מהצד.

16. הנורמה לפיה השתתפות בנות במשחקי ספורט קבוצתיים ותחרותיים מהווה חריג לכלל לפיו מדובר ב"משחקים של בנים", ראויה לריענון ושינוי. הוראות הדין בישראל, כפי שפירטנו בראשית הדברים, מעגנות חובה להבטיח הזדמנות שווה לנשים בספורט. הזדמנות שווה פירושה בענייננו מתן אפשרות אמיתית לקחת חלק במשחק ללא תלות במגדר הספורטאי או הספורטאית.

17. האיגוד, כמי שמקבל תקציבים ציבוריים, יכול ללמוד מניסיונה של ארה"ב אודות מימוש חובה זו. בשנת 1972 נחקק חוק פדרלי האוסר על הפליה מגדרית בהקצאה של תקציבים ממשלתיים בתחום החינוך והספורט. סעיף התיקון לחוק החינוך, המכונה Title IX, מחייב שוויון הזדמנויות לנשים בכל פעילות חינוכית או ספורטיבית, ואוסר על הקצאתם של תקציבים באופן מפלה על רקע של אבחנה מגדרית, בכל המוסדות הנהנים מתקצוב ממשלתי. המשמעות היא שבכל מקום שבו מוצעת לבנים השתתפות בפעילות ספורטיבית כלשהי קיימת חובה להציע זאת גם לבנות, ולהיפך. מרגע שהחלה אכיפתו המחייבת של הסעיף בכלל מוסדות החינוך, הייתה לדבר השפעה אדירה לטובה על עיסוקן והצלחתן של נשים במגוון רחב של תחומי ספורט, וחלה עלייה של מאות אחוזים במספר הבנות והנשים העוסקות בתחומי הספורט השונים.²

18. העולה מכל האמור הוא, שיש לפעול באופן ייזום להבטחת שוויון מהותי לילדות השחקניות בישראל, מהלך שיגרור אחריו השפעות חיוביות ורצויות רבות, ובראשן הגדלת השתתפותן והצלחתן של נשים בכל הגילאים בענפי הספורט. מניעת שילובן של בנות, והדרתן מן המשחק שעה ששולבו, חותרות תחת חובות אלה. בנסיבות אלה, נבקש כי ההוראות המפלות בתקנון איגוד הכדורסל יבוטלו לאלתר וכי איגוד הכדורסל ימנע מהדרת בנות ויפעל לשילובן ככל האפשר בכלל המשחקים.

19. נבקש לקבל את התייחסותכם בהקדם.

² לפירוט נוסף, ראו גם פרסומים בנושא זה בעיתונות הזרה:

The Atlantic: "[How Title IX Sneakily Revolutionized Women's Sports](#)", 21.6.2012.

בברכה,

שרון אברהם-ויס, עו"ד

מנכ"לית

העתקים :

ח"כ מירי רגב, שרת התרבות והספורט, באמצעות פקס : 072-3452346

עו"ד מיכל כפרי - ירדני, יו"ר אתנה ישראל, באמצעות פקס : 073-2853946

מר יוסי שרעבי, מנכ"ל משרד התרבות והספורט, באמצעות פקס : 072-3452334

מר עופר בוסתן, סגן יו"ר מינהל הספורט במשרד התרבות והספורט, באמצעות פקס : 04-6554569

מר יורם אורנשטיין, מנכ"ל משרד הפועל, באמצעות פקס : 03-5610568

מר נאור גלילי, מנכ"ל מכבי ישראל, באמצעות פקס : 03-5746992

מר עמרי לוטן, מנכ"ל מפעל הפיס, באמצעות פקס : 03-6940320

מר אלי עציון, יו"ר אליצור ישראל, באמצעות דוא"ל : Elitzursports@gmail.com